

*Полякова Ольга Станіславівна,
д. держ. упр., доц., провідний науковий співробітник,
Науковий центр проблем виховання доброчесності та запобігання корупції
у секторі безпеки та оборони Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського, м. Київ
ORCID 0000-0000-0003-2251-7468*

УДК 351/354

doi: 10.34213/db.20.02.11

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ СУЧАСНИХ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ

Проаналізовано основні аспекти впливу процесів глобалізації на громадські об'єднання України. Обґрунтовано сучасні заходи та механізми збереження суверенітету, поступового пристосування до впливу сучасних процесів глобалізації з метою уникнення кризисних явищ в економіці держави. Визначено конкретні кроки для зупинення процесів зменшення можливостей впливу держави на суспільне життя у країні. Запропоновано прикладні заходи захисту інтересів суспільства і держави від негативного впливу глобалізму.

Ключові слова: глобалізація; громадські об'єднання; громадська організація; громадськість; фінансові механізми впливу.

Постановка проблеми. Кризисні явища в економіці та темпи глобальної інтеграції змушують країни третього світу шукати можливості зберегти свої традиційні інститути від руйнації, пристосуватися та знайти відповіді на вимоги світових тенденцій розвитку сучасного суспільства. Для реалізації цього актуального завдання потрібен конструктивний науковий аналіз впливу сучасних процесів глобалізації на державу, з метою визначення галузей, засобів та інструментів такого впливу й поступового пристосування к цим процесам задля уникнення руйнування суверенітету та кризисних явищ в економіці держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Явище глобалізму почали вивчати в Європі ще в 60-х роках минулого століття. Так, з метою аналізу глобальних проблем сучасності та пошуку методів вирішення загальнолюдських проблем у 1968 р. було створено Римський клуб, який і сьогодні забезпечує фінансову підтримку актуальних досліджень у галузі глобалізації [1].

Процеси глобалізації незворотні й поступові, саме тому визначення їх сутності, напрямів розвитку та впливу на світові держави стали актуальним і важливим напрямком досліджень багатьох науковців, зокрема таких знаних, як З. Бауман, У. Бек, Е. Гіденс, М. Кастельс, Е. МакГрю, Р. Робертсон, О. М. Сазонець, С. І. Соколенко, Дж. Стігліц, Д. Хелд та ін.

Так, професор Каліфорнійського університету (США) М. Кастельс визначив глобалізацію як «нову капіталістичну економіку», яка є глобальною [2, с. 51]. Водночас професор О. М. Сазонець охарактеризував глобалізацію світової економіки як посилення взаємозалежності й взаємовпливу різних сфер і процесів світової економіки, що проявляється в поступовому перетворенні світового господарства [3].

Один із перших дослідників процесу глобалізації в Україні професор С. І. Соколенко, аналізуючи величезний і незворотний вплив процесів глобалізації на країни світу, зазначав, що проблеми глобалізації «вимагають рішучих дій на основі колективних зусиль з метою усунення загальної загрози або запобігання регресу в умовах життя людей» [4, с. 8].

Мета статті полягає у визначенні інструментів захисту інтересів суспільства й Української держави від негативного впливу глобалізму.

Виклад основного матеріалу. У Конституції України наголошено, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [5, статті 1, 17].

Сьогодні не існує однозначного, чіткого юридичного визначення поняття «Український народ». Використовується загальне визначення українського народу як громадян України всіх національностей. Громадянство України регулюється Законом України «Про громадянство» [6, статті 1, 4].

Водночас і поняття «громадськість» наразі не має чіткого визначення у законодавстві України, існують лише деякі наукові дослідження, тлумачення, присвячені даній проблематиці. Цьому є просте пояснення: будь-які

правовідносини передбачають чітке визначення їх суб'єкта, об'єкта та змісту для встановлення правових рамок їх функціонування, видів відповідальності та ін. Якщо законодавче визначення «громадськості» колись і з'явиться, то воно, скоріш за все, матиме лише вузьке значення та конкретні сфери застосування. Тому вважається доцільним, насамперед наукові дослідження будь-якого впливу на громадськість правової держави, проводити саме в рамках вимог чинного законодавства, що регулює та визначає зміст правовідносин усіх учасників суспільного життя, які мають юридичні права та обов'язки.

Проте при цьому слід враховувати, що наслідки впливу на громадськість не завжди можна оцінити за допомогою правових критеріїв, оскільки зворотній вплив громадськості на суспільне життя в країні, як правило, потребує правового закріплення.

За результатами досліджень наразі використовується найбільш загальне визначення даного поняття: громадськість – це організована сукупність фізичних і юридичних осіб приватного права, які на добровільних засадах беруть участь у процесі підготовки та прийняття органами публічної влади нормативно-правових актів, а також здійснюють контроль за їх виконанням з метою захисту прав, свобод і законних інтересів [7, с. 91].

Отже, не викликає сумніву, що найбільш організованою сукупністю фізичних та юридичних осіб приватного права і є громадські об'єднання. Поняття «громадське об'єднання» визначено у Законі України «Про громадські об'єднання»: «1. Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. 2. Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка» [8].

Держава, для ефективного використання доступних механізмів забезпечення управління громадянським суспільством, зобов'язана взаємодіяти та надавати всіляку підтримку громадським організаціям, у тому числі й за рахунок їх державного фінансування.

Складовою частиною цього державного фінансового механізму впливу на суспільне життя в Україні є існуюча система конкурсів, які оголошують центральні органи виконавчої влади (міністерства) для реалізації проектів відповідного спрямування за рахунок фінансової підтримки з державного бюджету.

Наприклад, у 2020 р. Міністерство молоді та спорту України проводило конкурс серед організацій громадянського суспільства на реалізацію проектів молодіжного спрямування та національно-патріотичного виховання для отримання фінансової підтримки з державного бюджету. На фінансування таких проектів у 2019 р. для організацій громадянського суспільства планувалося виділити майже 887 млн грн [9].

На місцевому рівні також існують правові механізми фінансової підтримки громадських організацій з боку місцевих громад на підставі Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [10, статті 1, 26].

Хоча для громадських організацій і було виділено у 2019 р. майже 887 млн грн, половину з цих коштів витрачено на підтримку кінематографу, а переважна частина з їх решти було розподілено без конкурсу [11]. Наслідки очевидні, держава поступово втрачає можливості впливу на суспільне життя у країні.

Саме з цих причин громадянські організації орієнтовані на стабільне та більш значне фінансування з боку зарубіжних розвинених країн, які через них реалізують свої політичні та економічні проекти. Не викликає сумніву наявність очевидних сучасних реалій, які підтверджують наявність величезного впливу провідних світових держав на суспільне життя у будь-якій країні третього світу, в тому числі в Україні, які поступово й послідовно реалізують свої політичні та економічні інтереси в напрямку світової глобалізації, в тому числі й завдяки фінансуванню громадських організацій цих країн.

Так, на он-лайн зустрічі у Давосі, що відбулася з 25 по 29 січня 2021 р. в рамках Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), лідери низки провідних розвинених країн світу, включаючи Німеччину, Індію, Італію, Китай,

Республіку Корея, Росію, Францію, ПАР і Японію, обговорювали «нову глобальну ситуацію», «перезавантаження капіталізму», який переживає чимало проблем через пандемію Covid-19. Оскільки Президент США Джо Байден на форумі не виступав, першу партію виконав Китай, який впродовж останніх п'яти років проведення цих форумів підтримує глобалізм [12].

З огляду на те, що Президент України на он-лайн зустріч у Давосі не запрошувався, то й аналітичних та інформаційних публікацій за підсумками цього форуму глобалістів в інформаційному просторі України знайти дуже важко.

Водночас російські засоби масової інформації позитивно висвітлюють виступ президента Росії В. В. Путіна, який заявив на цьому форумі, що вважає проєкт глобалістського однополярного миру таким, що вмер, а імперіалістична світ-система, з її моделлю, коли держави підкоряються корпораціям і служать їх інструментами гноблення, доживає останні дні. Російські журналісти у своїх публікаціях додали від себе до цього виступу повідомлення про підтримку Китаєм намірів Росії, яка пропонує світу іншу модель, де сильна соціальна держава контролює корпорації, змушує їх виконувати суспільно корисні функції і не дає встановити диктатуру [11].

Проте додатки до цього виступу не відповідають дійсності, оскільки Китай в особі Сі Дзі Піна ще п'ять років тому, саме на форумі у Давосі, виступив захисником глобалізму й всі наступні роки послідовно підтверджує свою позицію [13]. У свою чергу європейські засоби масової інформації об'єктивно оцінюють реальні процеси глобалізації та, вже відверто, визнають можливість Китаю очолити глобалізацію [10].

Тут доречним видається відомий вислів Марка Твена, що російські чутки про смерть глобалізму трохи перебільшені. Американські транснаціональні корпорації нікуди не зникли, можливість у Сполучених Штатів Америки друку доларів залишається, тому очевидно, що китайські транснаціональні корпорації поки ще достатньо тривалий час не зможуть очолити процеси глобалізації у світі.

Слід зазначити, що головними суб'єктами глобаліського впливу на країни третього світу є США, Європейський Союз та Китай. Наприклад, для забезпечення впливу на країни, що розвиваються, ЄС утримує понад 130 своїх представництв, які мають статус дипломатичних місій та офіційно представляють Європейський Союз у цих країнах.

В Україні Представництво Європейського Союзу відкрито у вересні 1993 р. Головними завданнями його діяльності є:

- сприяти політичним та економічним зв'язкам між Україною та Європейським Союзом шляхом підтримання ефективного діалогу з урядовими установами та підвищення поінформованості про ЄС, його установи та програми;
- відстежувати впровадження Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС;
- інформувати громадськість щодо розвитку Європейського Союзу, роз'яснювати та відстоювати окремі аспекти політики ЄС;
- брати участь у впровадженні програм зовнішньої допомоги Європейського Союзу.

Підтримка ЄС здійснюється у формі підтримки бюджету, грантів, прикордонного співробітництва та кредитів, а також у формі програм підтримки освіти та громад. Наразі в Україні реалізуються понад 250 різних проектів ЄС. Так, з 2014 р. ЄС і європейські фінансові установи мобілізували понад 15 млрд євро для процесу реформ в Україні у таких ключових сферах, як децентралізація, громадянське суспільство, боротьба з корупцією, освіта, культура та ін. [14].

Одним із механізмів фінансування громадських організацій України за кошти Європейського Союзу є створення та утримання громадських організацій, веб-платформ, які мають можливості за підсумками конкурсів відбирати громадські організації України, які за рахунок фінансування ЄС будуть реалізовувати необхідні, з точки зору Євросоюзу, дослідження, програми та ін.

Наприклад, Європейський простір – вебплатформа підтримки громадянського суспільства України, яка більше 10 років працює на підтримку проєвропейського поступу держави, надаючи інформаційний супровід, ресурсну базу, презентаційний майданчик для громадських організацій, утримується Представництвом Євросоюзу. Європейський простір упродовж декілької років проводить щорічне дослідження державного фінансування громадських організацій України, тобто контролює рівень та стан фінансової підтримки державою України своїх організацій громадянського суспільства.

Аудиторією цієї платформи є представники проєвропейського громадянського суспільства України, громадські організації, аналітичні центри, активна молодь, наукова та культурна спільноти, кампанії та ініціативи, які впроваджують проєкти за підтримки ЄС [15]. Крім того, забезпечується фінансування за підсумками конкурсів стипендіальних програм, грантів для творчої молоді, перекладачів, науковців та інших громадян України.

Обсяг статті не дозволяє висвітлити всі позитивні й інші наслідки впливу Європейського Союзу на громадянське суспільство України, але ж факт наявності такого впливу на Україну одного з трьох китів глобалізму є безспірним. Для призупинення процесів зменшення можливостей впливу держави на суспільне життя в Україні потрібні негайні кроки зі збільшення державного фінансування громадських організацій країни, уніфікації та спрощення конкурсних процедур з державного фінансування організацій громадянського суспільства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Суверенна країна не може існувати без інструментів захисту інтересів суспільства і держави від негативного впливу глобалізму та зобов'язана: забезпечити національну безпеку шляхом визначення правового механізму фіксування таких проявів впливу глобалізму на суспільство та економіку; забезпечити запобігання можливих негативних наслідків для громадянського суспільства та економічного розвитку; визначити шляхи адаптування, впровадження, імплементації позитивних аспектів сьогоденних процесів глобалізму у світі, які об'єктивно впливають на сучасне та майбутнє України.

Список використаних джерел

1. Гвишиани Д. М., Колчин А. И., Нетесова Е. В., Сейтов А. А. Римский клуб. История создания, избранные доклады и выступления, официальные материалы. Москва : УРСС, 1997. 384 с.
2. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура : пер. с англ. Москва : ГУ ВШЭ, 2000. 608 с.
3. Сазонец О. М. Інформаційна складова глобальних економічних процесів. Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2007. 360 с.
4. Соколенко С. І. Глобалізація і економіка України. Київ : Логос, 1999. 568 с.
5. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.
7. Нестерович В. Ф. Вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів: проблеми конституційної теорії та практики : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2014. 736 с.
8. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.
9. Європейський Простір. Наталія Хіноцька, 08.07.2019. URL: <https://euprostir.org.ua/stories/142754> (дата звернення: 20.11.2020).
10. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
11. Xinhuanet>Фінанси>(2021). URL: http://www.xinhuanet.com/fortune/2021-01/25/c_1127020522.htm (2021, січень, 25) (дата звернення: 29.01.2021).
12. Александр Роджерс. Последние резервы глобалистов идут в мясорубку. *Журналистская правда*. 2021. URL: <https://jgazeta.ru/aleksandr-rodzhers-poslednie-rezervy-glo...> (2021, січень, 31).
13. China Economic Times. 2016. URL: <http://trb.mofcom.gov.cn/article/zuixindt/201612/20161202092804.shtml> (2016, грудень, 02) (дата звернення: 29.01.2021).
14. Представництво Європейського Союзу в Україні. 2021. URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
15. Європейський Простір. 2021. URL: <https://euprostir.org.ua/stories/142754> (дата звернення: 29.01.2021).

References

1. Gvishiani, D.M., Kolchin, A.I., Netesova, E.V., Sejtov, A.A. (1997). Rimskij klub. Istoriya sozdaniya, izbrannye doklady i vystupleniya, oficial'nye materialy. Moscow: URSS [in Russian].
2. Kastels, M. (2000). Informatsiina epokha: ekonomika, suspilstvo i kultura. Moscow: HU VShE [in Russian].
3. Sazonets, O.M. (2007). Informatsiina skladova hlobalnykh ekonomichnykh protsesiv. Donetsk: Yuho-Vostok, Ltd [in Ukrainian].
4. Sokolenko, S.I. (1999). Hlobalizatsiia i ekonomika Ukrainy. Kyiv: Lohos [in Ukrainian].
5. Konstytutsiia Ukrainy. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 30, art. 141.
6. Pro hromadianstvo Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 18.01.2001 r. № 2235-III. (2001). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 13, art. 65.
7. Nesterovych, V.F. (2014). Vplyv hromadskosti na pryiniattia normatyvno-pravovykh aktiv: problemy konstytutsiinoi teorii ta praktyky. Luhansk: RVV LDUVS im. E.O. Didorenka [in Ukrainian].
8. Pro hromadski ob'iednannia: Zakon Ukrainy vid 22.03.2012 r. № 4572-VI. (2013). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 1, art. 1.
9. Yevropeiskyi Prostir. Nataliia Khinotska, 08.07.2019. (2019). URL: <https://euprostir.org.ua/stories/142754> [in Ukrainian].

10. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 r. № 280/97-VR. (1997). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 24, art. 170.
11. Xinhuanet>Finansy>(2021). URL: http://www.xinhuanet.com/fortune/2021-01/25/c_1127020522.htm (2021, sichen, 25) [in Ukrainian].
12. Aleksandr Rodzhers. Poslednie rezervy globalistov idut v myasorubku. *Zhurnalistskaya pravda*. (2021). URL: <https://jpgazeta.ru/aleksandr-rodzhers-poslednie-rezervy-glo...> (2021, sichen, 31) [in Russian].
13. China Economic Times. (2016). URL: <http://trb.mofcom.gov.cn/article/zuixindt/201612/20161202092804.shtml> (2016, gruden, 02).
14. Predstavnytstvo Yevropeiskoho Soiuzu v Ukraini. (2021). URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk [in Ukrainian].
15. Yevropeyskyi Prostir. (2021). URL: <https://euprostir.org.ua/stories/142754> [in Ukrainian].

Polyakova O. S.,

*Doctor of Public Administration, Associate Professor,
Research Center for Integrity Education and Prevention of Corruption in the Security and Defense
Sector of the Ivan Chernyakhivsky National University of Defense of Ukraine, Ukraine, Kyiv
ORCID 0000-0000-0003-2251-7468*

Some aspects of the influence of modern globalization processes to public associations of Ukraine

The main aspects of the impact of globalization processes on public associations of Ukraine have been studied. The basic actual measures and mechanisms of preservation of sovereignty, gradual adaptation to influence of modern processes of globalization for the purpose of avoidance of crisis phenomena in economy of the state are substantiated. Specific steps have been identified to stop the processes of reducing the state's influence on public life in the country. Applied measures to protect the interests of society and the state from the negative effects of globalism are proposed.

One of the mechanisms of financing public organizations of Ukraine at the expense of the European Union is the creation and maintenance of public organizations, web platforms, which have the opportunity to select public organizations of Ukraine, which with EU funding will implement the necessary research from the EU etc.

A sovereign country cannot exist without instruments to protect the interests of society and the state from the negative effects of globalism and is obliged to: ensure national security by defining a legal mechanism for recording such manifestations of globalization on society and the economy; ensure the prevention of possible negative consequences for civil society and economic development; identify ways to adapt, implement, implement the positive aspects of today's processes of globalism in the world, which objectively affect the present and future of Ukraine.

Keywords: globalization; public associations; public organization; public; financial mechanisms of influence.

Надійшла до редколегії 10.12.2020 р.